

ДО ПИТАННЯ ТИПІЗАЦІЇ СУДОВО-МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

Виникнення та розвиток нових приватних наукових напрямів, формування нових типів і видів експертизи є закономірним процесом у просторі бурхливого науково-технічного розвитку. В одному випадку спочатку в рамках існуючого виду експертизи з'являється новий об'єкт, раніше не відомий, але досліджуваний методами цього виду експертизи. Інакше кажучи, це не нова річ, але досягнення вчених дозволяють розширити завдання розв'язання щодо отримання нових доказів.

Поступово в процесі становлення судових експертиз, завдяки виникаючим тенденціям, відзначаються нові види судових експертиз, наприклад, судова авторознавча, судово-фототехнічна, судово-фоноскопична, судово-технічна експертиза відновлення знищених клейма, судово-одорологічні дослідження (90-ті роки ХХ ст.). Згодом формується нова судова експертиза – комп'ютерно-технічна експертиза, яку деякі автори називають інформаційно-технологічною.

У сучасних умовах розвитку криміналістики відзначимо необхідність інтеграції наукових знань, що дозволяє шляхом цілкового синтезу зробити науку, яка в різноманітній єдності та зв'язку двох наук, з її різноманіттям становить єдине і нероздільне ціле.

Наразі вирішення експертних завдань у рамках єдиного масиву знань вже не забезпечує чесного та якісного експертного дослідження. Процес диференціації в обох наукових сферах досяг такої межі, що система знань у них вимагає переходу до інтеграції. В результаті інтеграції з'являються нові види експертизи. Для прикладу можна навести експертизу мікроелементів і експертизу мікроелементів жирового поту людини.

Наведені моделі нових напрямків аж ніяк не є показником нових знань. Але вони також яскраво свідчать про постійний динамічний процес у розвитку та вдосконаленні судової експертизи.

Судово-мистецтвознавча експертиза визначає культурно-історичну цінність творів мистецтва та інших предметів. Це дослідження також стосується виробів, які не мають художньої цінності, але є історично рідкісними предметами. Сюди входять марки, монети тощо. Мистецтвознавчі дослідження зазвичай проводяться з ініціативи судових чи слідчих органів [1, п. 7.1].

Експертні дослідження передбачають використання різноманітних методів, серед яких, по-перше, відзначимо хіміко-технологічний метод, що допоможе з визначенням складу матеріалів, використаних при виготовленні виробів. Це дозволяє зробити висновки про їх належність. Такий прийом також допомагає визначити автора, встановлює факт використання певних матеріалів, техніку їх обробки тощо. Проводиться також і цифрове дослідження – для вивчення почерку майстра, особливостей нанесення штрихів, зокрема, відмінних рис моделювання.

Потреба у використанні почеркознавчого (графологічного) методу виникає тоді, коли необхідно встановити авторство текстів і картин. Цей метод використовується для вивчення підписів на полотні.

Відповідно, знаючи об'єкти, завдання та методи експертизи, можемо сформулювати питання для призначення та проведення судово-мистецтвознавчої експертизи.

- Чи має дослідницький об'єкт культурно-історичну цінність?
- Хто є автором досліджуваного об'єкта?
- Чи є він оригіналом або копією?
- Чи є аналізований об'єкт унікальним: виготовлений він в єдиному екземплярі чи ні?

– Чи є сліди реставрації, якщо так, то які саме були реставраційні роботи та як вони вплинули на первісний вигляд?

– Яка ринкова вартість поданого на дослідження товару? Якщо перед експертом ставиться питання про вартість твору, у документі про призначення експертизи (залучення експерта) обов'язково зазначається період (час), станом на який необхідно вирішити поставлене питання.

Окрему групу завдань для мистецтвознавчої експертизи складають такі питання, які стосуються виявлення ознак пропаганди культу насильства та жорстокості, мають порнографічний характер, у тому числі дитячої, а також щодо зображень комуністичної або нацистської символіки.

Як бачимо, питання, що пропонуються як орієнтуючі, надають загальне поняття щодо можливостей та напрямків судово-мистецтвознавчої експертизи. Для потреб практики ми пропонуємо розділяти питання за видами судово-мистецтвознавчої експертизи та розробити перелік узагальнюючих питань щодо кожного виду об'єкта такого дослідження.

Зокрема, О. О. Шульга у своєму дисертаційному дослідженні робить вдалу спробу розробки окремих питань до комплексних експертиз, що містять і судово-мистецтвознавчі дослідження. Наприклад, щодо експертизи зброї він пропонує наступні варіанти запитань: чи відносить зброя до вогнепальної або холодної; визначення часу та географії створення об'єкта; визначення майстра-зброяра; матеріальної цінності, історичної цінності тощо [2, с. 181–182].

Спираючись на класифікації за родами творів мистецтва, можлива розробка запитань окремо для експертизи літературних, музичних, творів зображувального мистецтва; для експертизи площинних зображень, скульптури, архітектури та декоративно-прикладних виробів тощо. При цьому вважаємо за потрібне також враховувати підвиди в подібних класифікаціях

Список використаної літератури

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 09.10.2022).
2. Шульга О. О. Судово-мистецтвознавча експертиза у кримінальному судочинстві України : дис. ... доктора філософії : 081 – Право / Київ, 2020. 273 с.